

ЕЛИН ПЕЛИН ВДОВЕЦ

chitanka.info

Рано една света неделя по черковната улица на горското селце Брестак бързо премина непознат полянин, прескочи с тоягата си малката вадичка и в недоумение спря на широкия мегдан сред селото. Тук постоя, огледа нерешително бездомните дворища наоколо, като че търсеше нещо, и се замисли.

Беше хладна и ясна есенна утрин. Тънка първа слана сребреше покривите и буренака край пътя. Над високите и тъмни гори на изток се пръскаха силни слънчеви зари и чистото небе и сънната земя умилено гледаха нататък. В селото се чуваха будни гласове. Две-три босоноги подевки подгониха към къра закъсняла стока. Непознатият ги запита нещо, но те не чуха и заминаха с весел вик.

Полянинът остана усамотен и чужд и пак в недоумение се заозърта наоколо. По белите и тесни беневреци и по синия долакатник, облечен въз дебела конопена риза с високо незакопчано огърле, личеше, че той е от далечните полски села. Надвесените над устата му широки и на края подстригани мустаци и потните му кичури коса, които се подаваха изпод голямата капа над ушите му, бяха прошарени и явно говореха, че той е прехвърлил четирийсетте. При всичко това той беше прав, напет, пременен и обръснат като ергенин.

Дълго време той се вайка по мегдана като слисан и нерешително тръгна на няколко пъти из тесните улици, влачейки голямата си тояга, и пак се връща. По пътя минаха хора и любопитно го изгледаха, но той не запита никого за нищо. Отнейде изскочиха немирни дечурлига, съгледаха го и почнаха да го закачат:

— Шоп! Шопе, куку!

— Шопа копа ко-па-ня! — запя едно.

— Мълчете бре — викна им шопът, за да излезе от неловкото положение.

Децата се изсмяха и почнаха да викат по-високо:

— Шопе, куку! Шопе, куку!

— Бре мажко — обърна се той към едно от децата, — ке ти дам левче, да ми кажеш дека живее Мариница!

Детето го изгледа и като не разбра нищо, скри се зад една вратничка.

Из улиците се подаде стар, наведен воденичар, брашнен от горе до долу.

— Добро утро, байо, да не би да дириш някого? — каза воденичарят, който, види се, разбра положението на чужденеца.

Шопът приде близо и някак виновно заговори, като чукаше едно камъче с тоягата си:

— Диря! Ума си диря, старче. Тя, моята, никому господ да не дава.

— Що? Нещо по неволя? — попита воденичарят.

— Неволя ами, нали знаеш що гони сиромашията? — отговори селянинът и като наведе глава, попита засрамено:

— Дека живее Мариница?

— Мариница ли? Коя Мариница?

— Мариница — вдовицата — отговори шопът и се изчерви.

Воденичарят наведе глава и замислено заговори на себе си:

— Коя ще бъде тая Мариница? Ти познаваш ли я отблизо?

— Ка-ще да я не познавам — познавам я! Ниска такава, дебела, много се смее — обясни повече с ръце шопът.

— Те, жените, всички се смеят — рече весело воденичарят.

— Тя ми разправя дека седи, ама съм изумил. От отзаран се лутам като щур и не мога да се оправа. Срещу моста, през мегдана, у бела висока къща с джамлии прозорци — почна да обяснява шопът. — Стоя и се чудя. Гледам: мост има, мегдан има и къща има срещу мегдана, ама не е нито бела, нито висока. Нали това е село Брестак?

— Селото е това, брайно, ама Мариница — такава име в селото ни няма. Па и вдовица няма, да ти кажа.

Воденичарят седна на един камък, почна да си пълни лулата и се замисли. Бръчките по напудреното му старческо лице сякаш се изопнаха. Той погледна шопа, който стоеше с наведена глава край него и замислено чукаше камъче с тоягата си, и рече с въздишка:

— Навъдиха се болки, брайно, навъдиха се много, та не знам. И какви лоши болки — влезе ли вкъщи, мори, не жали ни мъж, ни жена, ни деца! От две години насам, брате, мрат, ама как мрат! Гинат сиромаси хора! И пак, да видиш, само една вдовица има в селото!

— И по нас са малко, старо — въздъхна шопът.

— Навсякъде една кукувица кука!

— Навсякъде една кука! — заклати глава чужденецът и замига, като че ще заплаче.

— Мрат сиромасите, мрат, а сиромашията си живее — не свършва се.

Воденичарят млъкна и затегли силно от лулата. Шопът устреми замислен поглед към нивята и баирите, над които отдавна беше паднала есенната тъга, и не отговори. Слънцето разтапяше вече сланата и лицето на земята беше скръбно и мокро като лицето на жена, плакала над своите хубави спомени.

— Ти отдека си? — попита след дълго мълчание воденичарят.

— Отдалеко, дядо — чак от Ханчетата.

— А-ха, знам. Е, защо ти е тая Мариница?

— Нещо закачка имаме — рече с въздишка шопът и настави с тъжен глас: — Ходила бе на пазар у града, па нощуваше на хановете. Случих се и аз, човещина, знаеш, заприказвахме се. Разправи ми тя — вдовица била, така била, онаки била. Е, рекох, що? — И аз съм вдовец. Никому господ да не дава, дядо! Умря ми жената, остави ми ситни деца на главата, па ух, па леле. Дирих да повторя, ама зема ли те някоя — всяка се напарила. Питал Мариница: няма ли по вашенско да се намери някоя, да се привие, та и аз човещината си да видя? Макар и да е от чернодрешковците, й викам. Знаеш, шегувам се...

— Е? — погледна го воденичарят.

— Ще се намери, каже тя, защо да се не намери. Те и мене човек да поиска, и аз ще ида — не може самичка.

Шопът млъкна. Старецът потегли пак силно от лулата и рече замислено:

— Коя ли ще е тая?

— Аз я гледах, гледах, па ми хареса. Пълна такава, здрава, едно весело лице! Само очите й някак влажни, влажни и жаловити. Какво, помислих си, може тя да ми е на късмет! Па взех, та й рекох: те така и така, викам, ако искаш, що имам, половината на тебе ще препиша — да се вземем. Да ми гледаш дечицата, да позаякнат барем при майка. То мащеха не е като съща, ама какво щеш му? Ела зло, че без тебе по-зло!

— Не е като съща, брайно — въздъхна воденичарят.

— Съгласи се жената — поде пак тъжно полянинът. — Заръчвам аз вино, та се черпим, черпим всички там, що бяха, па й дам една фаша царвули и една стотарка... Като хора, знаеш — да се знае, що е речено и казано. Изпратих я като своя, що има дума.

— То добро. Добре сте направили.

— Думата беше ни за днес — да дойда да я взема у село, както що си му е реда.

— То се знае. Добре си направил, синко! Ами коя ще е тая вдовица? Не познавам такава...

Шопът въздъхна дълбоко.

В това време пусна черква и из улиците почнаха да минават на купчинки мъже и жени. Чужденецът се изправи и като се подпря на тоягата си, почна внимателно да изглежда жените.

А старецът си повтаряше нисичко:

— Коя ли ще е тая Мариница?

По едно време шопът го бутна по рамото и като му посочи няколко минаващи жени, рече:

— Не е ли оная-е — средната?

— Коя? Ниската ли? — рече старецът и се вгледа. — А-а. Е, нея викат Мариница, ама тя не е вдовица, има си мъж.

— Тя е — тя — рече шопът. — Има мъж, а? Бре, тя ме е излъгала!

И той се хвана за главата като треснат, па извика с отчаян и жален глас:

— Ами парите ми? Стоте лева?

И като тръгна бързо към жените, завика:

— Маринице! Маринице!

Мариница спря, погледна го и без да проговори, забърза напред.

— Чакай, чакай да се разправим — не бързай толкова! — рече полянинът и я застигна.

— Какво искаш от мене бре, шопе? Я го гледай ти него! — викна му ядосано Мариница.

— Какво искам? Парите си искам!

— Какви пари бре... да те попарят по очите! Хвала-а-а боже, и такова чудо не съм видяла!

— Ти не се преструвай такава, ами дай парите, да не се влачим по съдилищата — рече меко шопът. — Като си имала мъж, защо ме лъжеш, да ме правиш за смях на хората!

— Хвала боже, хвала боже! Бре човече, ти луд ли си, или ще полудееш? Аз очите му до ден днешен не съм видяла, той пари ми иска! Я да се махнеш, че ако дойде Марин, само шопе ще стане.

Мариница тръгна гневна по пътя и почна високо да разправя нещо на жените, които се бяха спрели отстрана, и да кълне.

Но шопът пак я настигна.

— Парите, скоро! Стотарката и цървулите! — Той я хвана за плетника и я задърпа.

Жените наоколо взеха да кълнат и да викат:

— Няма ли кой да му строши главата на тоя шоп, ами закача хорските жени.

Воденичарят дойде при чужденеца и като го хвана за дрехата, рече миротворно:

— Недей, брайно, срамота е — хора сме! Съд има, ще се разправите.

— Коя е тя, да се подиграва с мене бе, старче! Какво съм й сторил? — проговори с глух глас шопът и очите му се наляха.

После отведнаж пак кипна.

— Парите! Парите! — завика той и почна да дърпа Мариница.

Тя го погледна разсвирепяла, грозна, бледна и изкривила насмешливо уста.

— Парите! — скръцна зъби шопът и я задърпа по-силно.

Тогава Мариница вдигна и двете си ръце и ги црапна върху лицето на шопа жестоко и силно като котка, изскубна се из ръцете му и си тръгна.

— На! Да познаеш!

Из носа на чужденеца швирна кръв, зацапа мустаците и ръцете му и почна да багри бялата му риза.

— Наведи се, брайно, наведи се! Що ти трябваше, ама на! Тя е лоша! Тя и мъжа си бие — рече воденичарят, развайкано и съжалително.

Шопът се наведе и кръвта закапа по пепелта на пътя бързо и изобилно.

— Такива са чернодрешковците! Гяволе са, ама ще се разправим — рече шопът разплакан.

Около него се събраха бързо любопитни минавачи и всички го съжаляваха. От това бедния шоп се разкисна повече. Той вдигна глава, та погледна хората. Цялото му лице беше зацапано с кръв, която бе се съсирила по мустаците му. Из нажалените му очи като из два кладенци

извираха сълзи. Той се секнеше, плюеше, триеше си лицето с ръце и го цапаше повече, защото и ръцете му бяха кървави.

— Да ми вземе парите, да ме лъже, па и да ме бие отгоре, а? Ще се разправим с ние. Полека! — говореше той.

Разплаканият му глас, нещастният му вид и зацапаното му лице разсмешиха хората. Едни почнаха да го подиграват.

— Ела, ела, брайно, ела да те водя у дома, па ще видим. Де, недей става такъв! — почна да го утешава воденичарят и го хвана за ръката. — Хайде! Върви с мене да идем у дома.

Шопът изгледа хората и тръгна покорно. По лицето му се четеше и скръб, и мъка, и срам, и гняв на жестоко обиден и унижен мъж, унижен от една жена.

Няколко хлапета тръгнаха издалече и плахо след него и се сборичкаха. Едно извика:

— Шопе, ку-ку!

Шопът обърна кървавото си лице, поспря се, напсува високо хлапето и го изгледа зверски.

Навалицата се изсмя.

Публикуван за пръв път с подзаглавие (Разказ) и подпис Елин Пелин в сп. Просвета, IV, кн. 1, септември 1904, с. 12–16. С. незначителни поправки включен в Разкази, т. I, 1904, с. 84–91; няколко съществени, но чисто художествени поправки са внесени в текста и на Разкази, т. I, 1912. Наново преработен при включването му в СИП^[1], 1938.

Елин Пелин. Съчинения, том 1 — Разкази 1901–1906, „Български писател“, 1972 г.

^[1] Съчинения на Елин Пелин. Под редакцията на Т. Боров, С., к-во „Хемус“, т. II, 1-о изд. 1938 ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.